

Застосування інформаційно-технологічних інновацій в педагогічній теорії та практиці дозволяють реалізувати індивідуально-орієнтований підхід до навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі. Розвиток професійної компетентності та професійно важливих особистісних якостей, готовності до професійної діяльності, професійного самовдосконалення й самореалізації, відбувається поетапно та неперервно, на засадах комплексного врахування зовнішніх і внутрішніх чинників, педагогічних закономірностей освітнього процесу, методологічних підходів та педагогічних принципів. Результатом стає сформований компетентний програміст інтегративного типу із сучасним світоглядом, професійними знаннями інноваційного характеру, готовий до якісного виконання професійних функцій. Якісна професійна підготовка майбутніх програмістів можлива за умови науково обгрунтованої методології, що базована на вагомих здобутках філософії, психології, педагогіки, лінгводидактики, соціолінгвістики й культурології, а також орієнтована на загальноєвропейські вимоги до мовної освіти, позитивний зарубіжний досвід і національні традиції.

Список використаних джерел:

1. Пентилюк М. І. (2014). Стратегічні орієнтири підготовки майбутнього вчителя-словесника. *Дивослово*, 11, 2–6.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-76>

Сподарець Н. В.

*доктор філологічних наук,
професор кафедри української та зарубіжної літератур,
Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського*

ДО ПИТАННЯ ДІАЛОГІЧНОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ СВІДОМОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ

Дослідження проблеми діалогічного модусу літературної свідомості письменників передбачає вихід на рівень міждисциплінарних методологічних обгрунтувань. Важливим є освоєння наукових праць з питань онтології та феноменології творчої свідомості, розглянутої в аспекті її діалогічної спрямованості (тобто діалогічного модусу) з урахуванням фактора конкретно-історичного буття суб'єктів свідомості: праці М. Бубера, М. Бахтіна, В. Біблера, Е. Левінаса,

П. Рікера, а також психологів, фахівців у галузі когнітології, зокрема – філологів, які вирішують, слідом за філософами, проблему єдності та множинності «Я» літературних героїв.

Філософія «міжособистісних відносин» дала М. Буберу підстави для розробки концепції «діалогічного персоналізму», у межах якої людське буття розглядається як «діалогічне життя». Про діалог як основу буття писав і М. Бахтін, констатуючи «діалогічну природу свідомості, діалогічну природу самого людського життя»: «Жити – означає брати участь у діалозі: запитувати, слухати, відповідати, погоджуватися тощо. У цьому діалозі людина бере участь уся і все життя: очима, губами, руками, душею, духом, усім тілом, вчинками. Він вкладає всього себе у слово, і це слово входить у діалогічну тканину людського життя... Кожна думка та кожне життя вливаються у незавершений діалог». Вчений наголошував на тому, що монологічна свідомість замикається у собі і вмирає: Я усвідомлюю себе і стаю самим собою, тільки розкриваючи себе для іншого, через іншого і за допомогою іншого. Найважливіші акти, що конституують самосвідомість, визначаються ставленням до іншої свідомості (ти).

Діалогізм як властивість індивідуальної свідомості Михайло Бахтін пов'язував із властивостями культурної свідомості та словесної творчості.

Звернемо увагу і на праці філософів-екзистенціалістів, феноменологів (Е. Гуссерль, Ж.-П Сартр, М. Мерло-Понті, Х. Ортега-і-Гассет та ін.), які в контексті некласичної епістемології у філософському дискурсі розробляли проблеми феноменології свідомості, буття та свідомості, феноменології суб'єктивності. Некласичний підхід до цих проблем спрямований на аналітику «Я» не як первинної данності, а як результату спілкування з іншими людьми: Я можу бачити себе з боку, лише ставши на думку Іншого. У філософському дискурсі Е. Гуссерля і М. Хайдеггера розроблено обґрунтування і концепту інтерсуб'єктивності, важливого для розуміння форм та методів літературної самоідентифікації як свідомості письменників, так і героїв їх творів.

У процесі осмислення діалогічних інтенцій свідомості письменників варто звернутися і до праць Е. Левінаса, у філософському дискурсі якого концепт Іншого пов'язаний з ідеєю нескінченного. Показово, що такий горизонт концептуалізації Іншого в різних літературних практиках європейські письменники ілюстрували з XIX ст., але методологічний вектор рефлексії цієї проблеми залишався в підтекстах їх творів.

Теоретико-методологічний дискурс літературознавства має стати основою вивчення форм та способів текстуального позначення

діалогічних інтенцій свідомості письменників, феноменології (проявленості) її діалогічності.

Звертаємо увагу і на досвід типологічного вивчення літературної свідомості культурно-історичних епох у діахронії та синхронії (С. Аверинцев, А. Михайлов, Є. Черноіваненко, П. Білоус, О. Пахльовська, Б. Корман, С. Бройтман, В. Тюпа та ін.).

Вчені констатували : європейський романтизм створив культуру «відокремленої» свідомості. Тенденція до особистісної самоідентифікації у європейських літературах з початку ХІХ ст. супроводжувалося розробкою справді діалогічних форм і, відповідно – проявом самостійної позиції суб'єктів свідомості людини як суб'єктів висловлювання. Факти історії літератури кажуть, що з посиленням діалогу в ліриці романтиків суб'єктна і мовна діаструктурність перестала бути тільки її безпосередньою стихією, а перетворилася на естетично усвідомлену подію.

Концептуально значущою є сентенція В. Тюпи, орієнтована феноменологічним підходом на проблеми літературної свідомості: «На наш погляд, література – це інтерсуб'єктивне життя Свідомості у формах художнього Листа. <...> Літературознавець, вивчаючи художні тексти, не може ігнорувати те, що предмет його занять – естетичні маніфестації життя свідомості: індивідуальної – корпоративної – національної – загальнолюдської (ноосфера Землі). Всі ці підпорядковані сфери ментальності (кругозори свідомості) так чи інакше актуалізовані в будь-якому справді художньому тексті. <...> Свідомість є ментальна сторона буття, яка – на відміну від матерії – позбавлена диференціальних ознак, що піддаються опису, атрибутів. Вона, проте, не зводиться до відображення матерії (гносеологізм). Свідомість також по-своєму онтологічна і характеризується власними модусами, певними модальностями ментальних актів, або, простіше кажучи, способами бути свідомістю». У своєму концептуальному рішенні В. Тюпа поєднує онтологічний, феноменологічний, історико-«парадигмальний» та стадіальний ракурси оцінки, що дає підстави говорити про художню свідомість як про «те, що породжує та приймає лоно духовності», визначити типологічні ознаки його конкретно-історичного буття відповідно до домінантних модусів («росва», «авторитарна», або «особистісно-рольова», «відокремлена», «конвергентна»), розглядати художню комунікацію як різновид «діалогу свідомостей».

Очевидно, що обґрунтовуючи типологію художньої свідомості в діахронії, В. Тюпа орієнтувався на відносини ментальної сфери та галузі художності. У літературознавчій ідентифікації типологічних ознак художньої свідомості певних культурно-історичних епох особливу увагу

звернуто і на суб'єктну систему літературних текстів. Вона розглядалася вченим у призмі ментально-психологічних та комунікативних характеристик її репрезентантів. Базові позиції такого методологічного рішення В. Тюпи корелюють з розробками вчених різних наукових шкіл, які в теоретичному та історико-літературознавчому дискурсах конкретизували концепцію та принципи системно-суб'єктного методу, орієнтуючись на ідею М. Бахтіна про діалогічну природу свідомості.

Досвід вивчення теоретико-методологічних досліджень з проблеми відносин літератури та ментальності, суб'єктної сфери творів дозволяє ідентифікувати суб'єктно-образну систему літературних творів ХІХ — поч. ХХІ ст у відповідних градаціях та категоріях

Фактор ціннісних орієнтирів письменників розглядаємо як визначальний в активізації діалогічного модусу їхньої літературної свідомості. У складній взаємодії різних методологічних опцій (метафізичної, психоаналітичної, феноменологічної, гендерної та ін.) свідомість європейських письменників в межах авторських літературних світів, орієнтованих на аксіологічні пріоритети літературних напрямів, виробляла систему антропних концептів та моделей особистісної ідентифікації. Підкреслимо взаємозв'язок та творчу взаємозумовленість антропологічного пошуку гуманітарної ХІХ – поч. ХХІ ст. з антропною концептосферою творів письменників, що включає концепти «людина», «особистість», «автор твору», «суб'єктна сфера», «рольовий герой», «Інший», «читач» та ін.

Діалогічні інтенції літературної свідомості виявилися в різних формах та способах суб'єктної ідентичності. Наприклад, модерністський тип європейських національних літератур виявив ментальну кризу «відокремленої свідомості», різноспрямованість її інтенцій: до поглиблення конфліктності зі світом та прорив до інших «Я». Зокрема, Т. Еліот вважав, що поет повинен писати вірші так, як актор грає роль: обмежити своє особисте «Я», абстрагуватися від усякої зацікавленості стосовно художньої реальності. Свідомість поета повинна набути ознак медіума, бути пасивною і підкорятися художній реальності, а не впливати на неї.

На рівні суб'єктно-об'єктної організації творів модерністів очевидна тенденція до трансформацій теургічної концепції авторського та ліричного «Я» у контексті некласичної розробки концепту «Іншого», структурна та функціонально-семантична динаміка суб'єктної сфери, розширення її комунікативних моделей.

Художнє осмислення проблеми людини, специфіки міжособистісних та внутрішньоособистісних відносин у літературних дискурсах письменників характеризується адекватністю науковому пошуку епохи,

а часом і випереджало ті системні резюмуючі результати, до яких наукова антропология приходила пізніше за літературно-художні тексти письменників.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-77>

Старжець В. І.

*кандидат історичних наук, викладач кафедри історії,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука*

ДЕРЖАВНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Надзвичайно актуальним в умовах російської воєнної та ідеологічної агресії є вироблення ефективних методів протидії ворожій пропаганді в сфері комунікації. Ворог щодня публікує сотні фейків, дезінформаційних матеріалів, нав'язує своє бачення подій. Тож маємо давати йому гідну відсіч і на інформаційному фронті. Особливо важливим у цьому плані є вивчення настроїв молоді, як основної рушійної сили та резерву в боротьбі із російськими загарбниками.

Формування національно свідомого суспільства, спротив загарбникам та виховання молоді на патріотичних засадах були в основі ідейно-виховної діяльності всіх поколінь борців за незалежність України. Зокрема головною метою боротьби ОУН та УПА було утворення Української самостійної соборної держави: «Тільки власна національна суверенна держава є єдиною умовою і опорою нормального життя і розвитку нації, її культури, матеріального і духовного стану» [3, арк. 2]. Програмові документи ОУН післявоєнного часу твердили, що український народ сам має визначати свій політичний та соціально-економічний устрій, без втручання іноземних держав.

Ідеалом національного виховання вважалась свідома, політично думаюча, соціально активна людина, рішуча в своїх планах і діях. У реалізації цих планів важливе місце займали навчально-виховні та культосвітні установи, насамперед школа. Відтак, основний акцент у виховній роботі з юнацтвом ставився на шкільну молодь та освітянську інтелігенцію. У брошурі «За нову людину» зазначалось, що основною рушійною силою має бути молодь, для цього треба дати їй велику ідею та хороших провідників. Автори ставили питання: «чи сміємо ми робити